

*Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi
Haziran 2014, Sayı: 8, ss. 91-113*

*Hasan Kalyoncu University
The Journal of Faculty of Law
June 2014, No:8, pp. 91-113*

NAHÇIVAN ÖZERK CUMHURİYETİ YÜKSEK GÖREVLİ ŞAHSI'NIN (ALİ MECLİS BAŞKANI'NIN) YETKİLERİ VE BU YETKİLERİN UYGULANMA ŞEKİLLERİ

*Competences of The highest official (Chairman of the Ali Majlis) of
Nakhchivan Autonomous Republic and their realization forms.*

Mikayıl V. YUSİFOV*

Mustafa Latif EMEK**

I. Giriş. II. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti İnsan hakları vekili'nin (Ombudsman) seçimi hakkında Ali Meclis'e önerge verme. III. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti yerel yürütme organı başkanlarının göreve atanması ve görevden alınmasına dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na önerge verme. IV. Kamu görevlilerine üst derece ünvan ve rütbelerin verilmesine dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na önergeler verme. V. Vatandaşlık meselelerine dair önerge verme. VI. Af meselelerine dair önerge verme. VII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti fahri adlarını tesis etme, Azerbaycan Cumhuriyeti devlet taltifleri ile ödüllendirmeğe dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na önerge verme. VIII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Azerbaycan Cumhuriyeti askeri doktrinini uygulama ve komutanlar hakkında önerge verme.

* Muavin Konsolos, Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, mvyusifov@gmail.com

** Sicil Memuru, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, mustafalatifemek@gmail.com

IX. Güvenlik Konseyi'nin tesisi ve ona başkanlık etme. X. Genel ve kısmi seferberliği temin etme. XI. Vatandaşların zorunlu askerliğe gelmesine ve terhis olunmuş askerlerin sosyal güvencesinin temin olunmasına yardım etme. XII. Olağanüstü durum ve askeri yönetim uygulamasına yardım etme, olağanüstü durum ve askeri yönetim ilan olunmasına dair önerge verme. XIII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti devletçiliğinin idamesini (devletin devamlılığını, sürekliliğini) temin etme. XIV. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından yetkilerine ait edilmiş diğer meselelerin yürütme şeklinde halli. XV. Kararnameler ve kararlar çıkarma. XVI. Sonuç.

ÖZET

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Görevli Şahsı (Ali Meclis Başkanı), Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasası'nın 5. ve 32. Maddelerinde belirtilen yetkilerini kullanırken aynı zamanda Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası ve bir takım Azerbaycan Cumhuriyeti kanunları ile de bağlıdır. İşte biz bu çalışmada Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek görevli şahsı'nın (Ali Meclis Başkanı'nın) anayasal yetkilerini hem Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasası hem de Azerbaycan Cumhuriyeti yasal mevzuatları bakımından ele alarak Ali Meclis Başkanı'nın sahip olduğu yetkileri kullanım şekilleri ve bu yetkileri kullanması sırasında karşılaşılan bir takım uyumsuzlukları ortaya koymaya çalıştık. Çalışmamız neticesinde elde edilen bulgular doğrultusunda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Ali Meclis Başkanı'nın yetkilerinde tespit edilen eksiklikler ve mevcut yetkilerinin kullanımı sırasında oluşan uyumsuzluk hallerinin telafisi amacıyla Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek görevli şahsı (Ali Meclis Başkanı)'na gerek Azerbaycan Cumhuriyeti yasalarında gerekse de Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasasında yapılacak bazı değişikliklerle bir takım yetkiler verilmesi gerektiği kanaatine vardık. Böylelikle Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Ali Meclis Başkanı görev ve yetkileri bakımından tam bir özerklik statüsünde kararlar alabilecek ve mevcut durumdan kaynaklanan yönetsel problemler ortadan kalkacaktır.

Anahtar sözcükler: Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, Yüksek görevli şahıs, Ali Meclis Başkanı, devlet, anayasa, yetki.

ABSTRACT

While The Highest Official (Chairman of the Ali Majlis) of Nakhchivan Autonomous Republic using his authorities given by 5. And 32. articles of Constitution of Nakhchivan Autonomous Republic, he at the same time has to consider the Constitution of Azerbaijan Republic and some Azerbaijan laws. In this article some disagreements arise from the competences of The highest official person (Chairman of the Ali Majlis) of Nakhchivan Autonomous Republic both from the point of Constitution of Nakhchivan Autonomous Republic and the laws of Azerbaijan have been analyzed. This analysis was done by considering the authorities of the highest official person (Chairman of the Ali Majlis) of Nakhchivan Autonomous Republic and the usage ways of these aforementioned authorities. Data obtained from this research show that some regulations should be done in the Constitution of Nakhchivan Autonomous Republic and in the laws of Azerbaijan Republic to solve the discrepancies occur from the some different provisions between the constitution of Nakhchivan Autonomous Republic and laws of Azerbaijan Republic. In this way, Nakhchivan Autonomous Republic can easier carry out some applications related with administration and some current authoritative problems can be vanished.

Keywords: Nakhchivan Autonomous Republic, The highest official person, Chairman of the Ali Majlis, state, constitution, competence.

I. Giriş

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti (bundan sonra – N.Ö.C.), 1921 yılında imzalanan Moskova antlaşmasının 3. maddesi ve Kars antlaşmasının 5. Maddesi uyarınca özerklik statüsü kazanmış ve yine Azerbaycan Cumhuriyeti (bundan sonra – A.C.) Anayasası'nın 134. maddesi ile N.Ö.C. Anayasası'nın 1. Maddesinde de N.Ö.C.'nin özerklik statüsü korunmuştur. A.C., Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber bağımsızlığını kazanmıştır ve o günden beri –bir çok alanda olduğu gibi- yasama alanında mevcut kanunlarda günün değişen şartları sebebiyle ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda bir çok değişikliğe gitmiştir. Yasama alanındaki değişikliklerin yapılmasında hiç şüphesiz söz konusu değişikliklerle

ilgili ihtiyaçları işaret etme noktasında akademik araştırmaların önemi büyüktür. Bugüne kadar A.C. Anayasası ve hukuk sistemi üzerine bir çok akademik çalışma yapılmış olmasına rağmen N.Ö.C. Yüksek görevli şahsı (Ali Meclis Başkanı) makamı her hangi bir şekilde ele alınarak bilimsel bir çalışma konusu olmamıştır.

N.Ö.C. Anayasası'nın 5. Maddesine göre Yüksek görevli şahsı aynı zamanda makam olarak Ali Meclis Başkanı'dır. Ali Meclis Başkanı'nın görev ve yetkileri N.Ö.C. Anayasası'nın 5. ve 32. Maddelerinde sayılmıştır. Anayasanın 5. maddesinin 2. kısmında Ali Meclis Başkanı'nın yasama ve yürütme kuvvetlerine ilişkin yetkilerinden bahsetmektedir. Ancak, Ali Meclis Başkanı'nın bir takım yetkileri vardır ki bunlar ne yasamaya ne de yürütmeye ilişkin değildir. Bunun dayanağı ise Ali Meclis Başkanı'nın kuvvet kollarıyla ilişkili olmayan, salt özerk cumhuriyetin başkanı olmasından kaynaklanmaktadır.

II. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti İnsan Hakları Vekili'nin (Ombudsman) Seçimi Hakkında Ali Meclis'e Önerge Verme

N.Ö.C. İnsan hakları vekili'nin (Ombudsman) seçimi sürecindeki yetkisine istinaden Ali Meclis Başkanı bununla bağlı Ali Meclis'e önerge veriyor. "N.Ö.C.'nin İnsan hakları vekili (Ombudsman) hakkında" N.Ö.C. Kanunu'nun 2. maddesine esasen ya adaylığı önerilmiş aday seçilir, yahutta Ali Meclis'e diğer şahsın adaylığı sunulur.

III. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yerel Yürütme Organı Başkanlarının Göreve Atanması Ve Görevden Alınmasına Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na Önerge Verme

Ali Meclis Başkanı'nın sözkonusu yetkisi N.Ö.C. Anayasası'ndan daha önce A.C. Anayasası'nın 141. maddesinde dolaylı bir şekilde tesbit olunmuştur. A.C. Anayasası'nın 141. maddesi N.Ö.C.'nde yerel yürütme organı başkanlarının A.C. Cumhurbaşkanı tarafından Ali Meclis Başkanı'nın önergesi esasında göreve atanması kuralını belirliyor. Ama söz konusu madde görevden alınmaya dair herhangi bir kural belirlemiyor. N.Ö.C.'ndeki tüm yerel yürütme organı başkanlarının görevden alınmaları için A.C. Cumhurbaşkanı'na herhangi önerge verilmesi şartı yoktur. Yani Ali Meclis Başkanı yerel yürütme organı

başkanlarının görevden alınmaları için A.C. Cumhurbaşkanı'na teklif vermemekte, tek başına Ali Meclis Başkanı olarak bu yetkiyi kullanmaktadır.

Yerel yürütme organları'nın hukuki statüsü A.C. Anayasası'nın 124. maddesine dayanan ve A.C. Cumhurbaşkanı'nın ilgili kararnamesi ile onaylanmış olan Yerel yürütme organları hakkında yönetmelik ile düzenleniyor. Bu yönetmeliğin 4. maddesine esasen N.Ö.C.'nde yerel yürütme organı başkanları yürütme faaliyetlerini, A.C. ve N.Ö.C. anayasa ve kanunları ile A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararnameleri ve A.C. ve N.Ö.C. bakanlar kurullarının kararnameleri doğrultusunda gerçekleştirmektedirler. Maalesef yönetmelik söz konusu mevzuata Ali Meclis Başkanı'nın kararnamelerini dahil etmiyor. Yönetmeliğin 6. maddesine göre N.Ö.C.'ndeki yerel yürütme organı başkanları faaliyetleri hakkında en az senede bir defa A.C. Cumhurbaşkanı'na ve sürekli olarak da Ali Meclis Başkanı'na rapor veriyorlar.

IV. Kamu Görevlilerine Üst Derece Ünvan Ve Rütbelerin Verilmesine Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na Önergeler Verme

A.C. Anayasası'na esasen A.C.'nde asker ya da sivil kamu görevlilerine hususi üst derece ünvan ve rütbeler A.C. Cumhurbaşkanı tarafından veriliyor. Ali Meclis Başkanı'nın söz konusu yetkisi N.Ö.C.'nde hizmet eden üst düzey devlet memurlarına ("Kamu hizmeti hakkında" A.C. Kanuna esasen devlet memurları – devlet (yasama, yürütme ve yargı) organları'nın müşavirliklerinde görevlerini yemin ederek yerine getiren vatandaşlardır) hususi üst derece rütbelerin verilmesine dair teşebbüsünü ortaya koymasını sağlıyor. Lakin görüldüğü gibi N.Ö.C. Anayasası, Ali Meclis Başkanı'na A.C. Silahlı Kuvvetleri'nin N.Ö.C.'ndeki komutanlarının atamaları hakkında A.C. Cumhurbaşkanı'na teklif verebilme yetkisini tanıdığı halde, onlara askeri üst derece rütbelerin verilmesine dair teklif verme yetkisi vermiyor. Üzerinde durulan yetkinin askeri üst derece rütbeleri de kapsamı daha doğru olurdu. Ali Meclis başkanı'nın üzerinde durduğumuz yetkisi savcılık, adalet, polis, jandarma, gümrük, vergi, sınır hizmeti, istihbarat, olağanüstü durumlar, göçmenlik organlarında ve Ali Meclis müşavirliğinde görev yapan üst düzey devlet memurları hakkında kullanılır.

V. Vatandaşlık Meselelerine Dair Önerge Verme

A.C.'nde vatandaşlık meseleleri A.C. Anayasası ve "A.C. vatandaşlığı hakkında" A.C. Kanunu ile düzenleniyor. Kanunun 14, 15 ve 17. maddelerine esasen şahıs, vatandaşlık kazanabilir, vatandaşlıktan ayrılabilir veya vatandaşlıktan çıkabilir. A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararnamesile onaylanmış A.C. vatandaşlığı meselelerinin değerlendirilmesi ve halli yolları hakkında Esasnameye göre ise vatandaşlığa geçmek isteyen şahıs A.C. Cumhurbaşkanı adına yazılmış dilekçe ile A.C. Devlet Göç Hizmeti Kurumu'na müracaat eder. Gerekli prosedürlerden sonra toplanan belgeler A.C. Cumhurbaşkanı yanında Vatandaşlık meseleleri komisyonuna sunulur. Sonda A.C. Cumhurbaşkanı kanunlara uygun şekilde komisyonun tavsiyeleri dikkate alınmakla gerekli kararı alır. Görüldüğü gibi kanunlar vatandaşlık ile ilgili teşebbüsün yalnız vatandaşlığa geçmek isteyen şahsın kendisi tarafından öne sürülebilmesini öngörüyor.

Lakin A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararnamesi ile onaylanmış A.C. fahri vatandaşlığı hakkında esasnameye göre fahri vatandaşlığa alınırken şahsın kendi teşebbüsü değil, sadece rızası gerekiyor. Kişinin fahri vatandaşlığa alınması için A.C. Cumhurbaşkanı yanında Vatandaşlık meseleleri komisyonunun tavsiyesi de gerekmiyor. Fahri vatandaşlık dünya kamoyu, Azerbaycan devleti veya halkına özel hizmetleri olan ve A.C. vatandaşı olmayan şahıslara veriliyor. Fahri vatandaşlar A.C. vatandaşları ile aynı haklara malik olmakla beraber, A.C. Cumhurbaşkanı'nın özel himayesi altında oluyorlar. Bizce, N.Ö.C.'ne özel hizmetleri olan yabancıların ve vatansızların A.C. fahri vatandaşlığına alınmaları hakkında Ali Meclis Başkanı'nın teklif verme yetkisi daha gerçekçi olurdu. Bununla bağlı gereken yasal düzenlenmenin yapılması Ali Meclis Başkanı'nın söz konusu yetkisinin amacına da uygun olurdu.

VI. Af Meselelerine Dair Önerge Verme.

Af ile ilgili meseleler A.C. Anayasası ve Ceza Kanunu ile düzenleniyor. Bunun yanısıra, A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararnamesi ile onaylanmış Af hakkında esasname'de affın gerçekleştirilmesi mekanizmaları yer alıyor. A.C. Ceza Kanunu'nun 82. maddesine esasen af ferdi şekilde belirlenmiş, mahkum olunmuş şahıs hakkında A.C. Cumhurbaşkanı tarafından gerçekleştiriliyor. Şahıs af kararı ile cezasının geriye kalan kısmını çekmekten serbest kalabilir veya şahsa kesilmiş cezanın süresi azaltılabilir, yahut da şahsın cezasının çekilmemiş kısmı daha hafif

ceza ile değiştirilebilir. Af kararı ile cezasını çekmiş şahsın sabıkalılık durumu da kaldırılabilir. Af hakkında Esasnamenin 7. ve 12. fıkralarına göre ise af hakkında müracaat mahkumun kendisi, onun avukatı veya temsilcisi tarafından verilebilir. Af hakkında hem de A.C. Milli Meclisi'nin üyesi, A.C. İnsan hakları müvekkili (Ombudsman), cezayı yerine getiren kurum, uluslararası ve ya sivil toplum örgütleri de kendi teşebbüsleri ile çıkabilirler. Suçu işlerken reşit olmayan mahkum olmuş şahısların af edilmeleri hakkında reşit olmayanların meseleleri ve haklarını savunma komisyonları da öneride buluna bilirler. Görüldüğü gibi sözkonusu esasname Ali Meclis Başkanı'nın anayasal yetkisinin gerçekleştirilmesi için gereken ortamı oluşturmuyor. Bununla ilgili, bahsekonu esasnamenin N.Ö.C. Anayasasına göre düzenlenmesi gerekiyor.

VII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Fahri Adlarını Tesis Etme, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Taltifleri İle Ödüllendirmeğe Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na Önerge Verme

Ali Meclis Başkanı'nın N.Ö.C.'nin fahri adlarını tesis etme yetkisi özerk devlette toplumun farklı alanlarının kalkınmasında, genel olarak özerk cumhuriyetin gelişmesi yolunda büyük başarılar kazanmış kişilerin emeğinin değerlendirilmesi ve toplumun diğer üyelerine örnek gösterilmeleri için araçtır. Özerk devletin fahri adları Ali Meclis Başkanının "N.Ö.C. fahri adları hakkında" 18 Haziran 1998 tarihli kararnamesi ile belirlenmiştir. Sözkonusu kararnamenin 1. fıkrası ile N.Ö.C.'ne takdire değer hizmette bulunmuş olan şahıslara mesleklerine göre emektar bilim adamı, emektar öğretmen, emektar hekim, emektar oyuncu, emektar sanatçı, emektar ressam, emektar kültür adamı, emektar mimar, emektar devlet memuru, emektar beden eğitimcisi ve sporcu, emektar gazeteci, emektar mühendis, emektar hukukçu, emektar pilot ve emektar tarım işçisi fahri adları tesis olunmuştur.

Fahri adlar sahiplerine belli alanlarında göstermiş oldukları olağanüstü gayretleri, yüksek uzmanlıkları ve toplum hayatındaki etkin rolleri nedeni ile veriliyor. Örneğin, "emektar öğretmen" fahri adı eğitim alanında özel hizmetleri nedeni ile ana okulu, ilk ve orta okul, lise, meslek yüksek okullarının öğretmen ve eğitimcilerine, bunun yanı sıra milli eğitim sisteminde çalışan diğer işçilere verilebilir. Ama maalesef N.Ö.C. Anayasası N.Ö.C. fahri adlarının hangi kurum tarafından verildiğini belirlemiyor. Öncelikle bu yetki sahibinin de anayasada belirlenmesi

faydalı olur ve bu yetkinin verileceği makamın Ali Meclis Başkanı olarak belirlenmesi doğru olurdu.

Ali Meclis Başkanı'nın A.C.'nin devlet taltifleri ile ödüllendirmeğe dair A.C. Cumhurbaşkanı'na önerge verme yetkisi N.Ö.C. menfaatları açısından belli alanda fedakarane hizmeti, yüksek uzmanlığı ve toplumsal hayatta etkin katılımı olan kişilerin emeğinin değerlendirilmesi ve toplumun diğer üyelerine örnek gösterilmeleri için kullanılan bir araçtır. A.C.'nin devlet taltifleri "A.C.'nin şilt ve madalyalarının verilmesi hakkında" A.C. Kanunu ve A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararnamesi ile onaylanmış "A.C.'nin fahri adları hakkında Yönetmelik" ile belirleniyor. Söz konusu mevzuata esasen A.C.'nin devlet taltifleri sistemi 7 şilt, 26 madalya, 18 fahri addan oluşuyor.

VIII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Azerbaycan Cumhuriyeti Askeri Doktrinini Uygulama Ve Komutanlar Hakkında Önerge Verme

N.Ö.C. Anayasası, Ali Meclis Başkanı'na güvenlik meseleleriyle bağlı çok sayıda görev vermektedir. Bunun göstergesi N.Ö.C. Anayasası ile Ali Meclis Başkanı'nın sözkonusu alanla bağlı farklı konuların çözümü için yetkilerle temin edilmesidir. Şöyle ki, N.Ö.C. Anayasası'nın 5. maddesinin I kısmının 14. ve 17-20. fıkralarına esasen Ali Meclis Başkanı N.Ö.C.'nde A.C. askeri doktrinini uyguluyor, A.C. Silahlı Kuvvetleri'nin N.Ö.C.'nde yerleşik birliklerinin komutanları hakkında önerge veriyor, N.Ö.C. Güvenlik Konseyi'ni tesis ediyor ve ona başkanlık ediyor, genel ve kısmi seferberliğin gerçekleşmesini temin ediyor, vatandaşların zorunlu askerliğe toplanmalarını ve zorunlu askerlikten terhis olunmuş vatandaşların sosyal güvenliğinin temin olunması yönünde tedbir alınmasına yardım ediyor, A.C. Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilmiş olağanüstü durum ve sıkıyönetim rejiminin uygulanmasına yardım ediyor, N.Ö.C.'nde olağanüstü durum ve sıkıyönetim ilan olunması konusunda önerge veriyor.

Ali Meclis Başkanı'nın askeri doktrinini uygulama yetkisi üzerinde durmadan önce şunu söylemek gerekir ki, A.C. askeri doktrinini Milli güvenlik konsepti'ne dayanan ve askeri alanda devletin öncelikli faaliyet istikametlerini belirleyen belgedir. Askeri doktrin de milli güvenlik konsepti gibi "Milli güvenlik hakkında" A.C. Kanunu'na esaslanıyor. Bu kanunda yer alan meseleler mahiyet itibarile A.C. Anayasası'na ve uluslararası hukuk kurallarına dayanarak kendinde savunma prensiplerini taşıyor ve tecavüzkar hareketleri reddediyor. Şöyle ki,

“Milli güvenlik hakkında” A.C. Kanunu’nun 19. maddesine göre askeri alanda milli güvenliğin temin olunması A.C.’nin bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğüne yönelmiş potansiyel ve mevcut askeri tehditlerden savunma ile ilgili tedbirler bütünüünün gerçekleştirilmesi ve milli menfaatlerin askeri yollarla korunması yeteneğinin temin edilebilmesidir.

Kanununun 19. maddesine göre bunun için alınması gereken esas tedbirler askeri birliklerin hazırlık seviyesini ve savaş kabiliyetini arttırma, mevcut askeri yedek güçleri seferberlik için hazır durumda tutma, askeri-sanayi sistemini kalkındırma, çağdaş silah ve askeri-teknik başarıları uygulama, devlet sınırlarının yakınında elverişli kuvvetler dengesinin yaranmasını temin etme, devlet sınırlarının güvenli korunmasını temin etme, askeri eğitim sistemini inkişaf ettirme ve silahlı birliklerin uzman kadrolarla teminatı işini yükseltme, silahlı birliklerin savaş hazırlığının ve yeteneğinin düşürülmesine yönelmiş faaliyetlerin önünü kesme, savunma sistemi alanında stratejik önem taşıyan kurum ve kuruluşların güvenliğini temin etmekten ve diğer önlemlerden oluşmaktadır. Görüldüğü gibi askeri doktrinde oldukça geniş kapsamlı konular bulunmaktadır. Bundan dolayı, Ali Meclis Başkanı’nın bu yetkileri gereken şekilde yerine getirebilmesi için aynı yetkilerin A.C.’nin ilgili mevzuatında da tesbit olunması gerekmektedir.

Özerk cumhuriyetde askeri doktrinin uygulanmasında sorumlu makam olarak Ali Meclis Başkanı bunun için A.C. Silahlı Kuvvetleri’nin özerk devlette yerleşik birliklerinin komutanları hakkında öneriler veriyor. Bu görevlere özerk devlette yerleşik tümen, askeri birlik ve askeri yönetim komutanlarının görevleri aittir. Söz konusu öneriler bu görevlere atamayı gerçekleştiren veya atama için doğrudan önerge veren yetkililere veriliyor. Bu yetkililer A.C. savunma bakanı ve Genelkurmay başkanıdır. Fakat dikkat edilecek olursa özerk cumhuriyette A.C.’nin diğer askeri birlikleri de mevcuttur. Bu sebeple A.C.’ne ait diğer askeri birliklerin de komuta kademesi hakkında Ali Meclis Başkanı’nın önerge vermek yetkisinin N.Ö.C. Anayasası’nda yer alması daha uygun olurdu.

IX. Güvenlik Konseyi’ni Tesis Etme Ve Ona Başkanlık Etme

Güvenlik Konseyi kararları öneri niteliğindedir ve zorunlu kararlar almaz. Güvenlik Konseyi Ali Meclis Başkanı tarafından kararlar kabul olunmadan önce belli meseleye dair detaylı müzakerelerin yapılması ve daha doğru kararların (söz konusu kararlar öneri verme şeklinde de olabilir) alınması için kurulur. Konseyde

A.C.'nin Milli güvenlik konsepti ile belirlenmiş istikametlerde N.Ö.C.'ni ilgilendiren meseleler muzakere oluna bilir. Buraya güvenlik ortamını kurma, koruma ve güçlendirme, özerk devletin anayasal menfaatlarının temini, güvenliğe tehdit oluşturan sebepleri öğrenme ve ortadan kaldırma, güvenlik politikasını gerçekleştirme meseleleri aittir. N.Ö.C. statü itibarı ile özerk devlet olduğundan, onun güvenlik konseyinde güvenliğin genel itibarı ile iç siyaset araçları ile yerine getirilen meseleleri muzakere olunuyor. Şöyle ki, A.C. Milli güvenlik konseptinin 4.3. fıkrasına esasen bu gruba demokrasiyi güçlendirme, milli ve dini hoşgörü ortamının tesisi, bilim, eğitim, kültür ve maneviyatı koruma, ekonomik ve sosyal kalkınma ve göç politikası, iç ve sınır güvenliğini güçlendirme, enerji, ulaşım ve bilgi güvenliği politikası, nüfusun sağlığı ve çevreyi koruma meseleleri dahildir. Bunun yanısıra Güvenlik Konseyi A.C.'nin menfaatları çerçevesinde özerk devletin toprak bütünlüğünü koruma, uluslararası örgüt ve bölge ülkeleri ile işbirliği, savunma yeteneğini güçlendirme meselelerini de muzakere ede bilir.

Söz konusu meselelerle ilgili Güvenlik Konseyi'nin müzakereler yapmasına gerçek veya ihtimal olunan tehditlerin mevcutluğu esas veriyor. Milli güvenlik konseptinin 3. fıkrasına göre böyle tehditler toprak bütünlüğü ve devletin anayasal kuruluşu aleyhine faaliyet, hukukun üstünlüğüne nail olma, toplumsal asayişin korunması ve insan hak ve özgürlüklerinin savunulması alanında devlet organlarının görevlerini yerine getirmelerine karşı faaliyet, terör, ayrımcılık, etnik, siyasi ve dini bölücülük, bölgesel çatışma ve silahlanma, uluslararası organize suçlar, enerji altyapısına karşı faaliyet, askeri asıllık, ekonomik istikrarsızlık, uzman insan kaynaklarının yetmezliği ve çevresel sorunlar ola bilir. Güvenlik Konseyi N.Ö.C. Ali Meclis başkanı yardımcılardan, Başbakanından, başbakan yardımcılardan, bakanlarından, savcısından oluşturuluyor ve ona Ali Meclis Başkanı anayasal yetkisine dayanarak kendisi başkanlık yapıyor.

X. Genel Ve Kısmi Seferberliği Temin Etme

A.C. Anayasası'nın 109. maddesine esasen genel ve kısmi seferberlik A.C. Cumhurbaşkanı tarafından devlete karşı gerçek silahlı saldırı yapıldığı ve ya doğrudan gerçek silahlı münakaşa yarandığı durumlarda ilan edilir. A.C.'nde seferberlikle ilgili esas meseleler "A.C.'nde seferberlik hazırlığı ve seferberlik hakkında" A.C. Kanunu ile düzenleniyor. Kanununun 1.0.2. maddesine göre seferberlik – ekonominin, devlet kuvvetinin yürütme kolunun ve yerel yönetimlerin, kuruluşların savaş döneminin çalışma düzenine, silahlı ve özel birliklerin savaş

dönemi için belirlenmiş kurulum haline geçirilmesine dair önlemler sistemidir. Kanunun 1.0.1. maddesinin içeriğine göre seferberlik hazırlığı – buna ait, barış döneminde önceden yapılan önlemler sistemidir. N.Ö.C. Anayasası'nın da Ali Meclis Başkanı'nın yetkilerini sadece seferberlikle kısıtlamaması, onu hem de seferberlik hazırlığının gerçekleştirilmesinde yetkili kılması, sözkonusu yetkinin amacına hizmet ederdi. Bu mantık açısından da doğru olurdu. Şöyle ki, seferberlik hazırlığı gereken seviyede olmadan seferberliğin kendisini yapmak mümkünsüzdür, sözkonusu kavramlar, aralarında uzvi bağıllığı olan etkenlerdir. Seferberliğin gerçekleşmesini sağlayan makama seferberlik hazırlığını sağlamak yetkisinin de verilmesi hem onun, hem de özerk devletin üzerine düşen görevlerin daha iyi yerine getirilmesine hizmet eder.

İlgili kanunun 4.3. maddesine göre seferberlik hazırlığı ve seferberlik alanında devletin görevleri hukuki düzenleme, seferberlik zamanı ve savaş döneminde devlet organları, belediye ve diğer kurumların çalışma rejimini belirleme, onların savaş döneminin çalışma rejimine geçirilmesi ile ilgili önlemler alma, seferberliğe hazırlık ve seferberliği yapma, ekonominin seferberliğe ve savaş dönemi koşullarına ayarlanmasına dair önlemleri alma, savaş döneminde devletin, silahlı ve özel birliklerin, ahalinin ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile ürünlerin üretimi için güçleri seferber etme, üretim yerlerini kalkındırma ve koruma, seferberlik zamanı ve savaş döneminde silahlı ve özel birlikleri vatandaşların askeri mesleklerine göre kurma ve diğer önlemlerden oluşuyor. Ayrıca ilgili kanunun 5. maddesi yukarıda bahsi geçen konuyla ilgili olarak yalnızca yürütme organlarının belli görevleri yerine getirmesi gerektiğini öngörüyor. Bu ise N.Ö.C. Anayasası'na uygun değil. Şöyle ki, eğer N.Ö.C. Anayasası Ali Meclis Başkanı'nın sözkonusu yetkisini tespit ediyorsa, kanunun da bu yetkileri tanıması ve kendinde tesbit ettiği görevlerin yürütme organlarının yanısıra Ali Meclis Başkanı tarafından da yerine getirilebileceğini öngörmesi gerekmektedir. Çünkü N.Ö.C. Anayasası A.C. Anayasası'nın eki sayılır ve kanunların anayasaya ve onun ek(ler)ine uygun olması anayasal-hukuki zorunluluktur.

XI. Vatandaşların Mecburi Askerlik Hizmeti Ve Terhis Edilmiş Askerlerin Sosyal Güvencesinin Sağlanmasına Yardım Etme

Vatandaşların zorunlu askerlik hizmeti sebebiyle silah altına alınmaları ve terhis edilen askerlerin sosyal güvencesinin temin olunmasına yardım etme yetkisi bakımından Ali Meclis Başkanı statüsüne uygun olarak gerekli yetkiye sahip

değildir. N.Ö.C.'nin Anayasası incelendiğinde Ali Meclis Başkanı'nın bu yetersiz yetkisi ile ilgili üç sebep bulunmaktadır. Bunun ilk sebebi şu ki, söz konusu yetki vatandaşların askerlikten terhis olunmalarında Ali Meclis Başkanı'nın iştirakını kendinde kapsamıyor. Malum, askere alma – askerlikten terhis olunanların yerine, silahlı birliklerin bütünlüğünün korunması için yapılıyor ve askerlikten terhis yapılmadan silah altına alma da yapılamaz. İkinci uygun olmayan durum askerlikten terhis olunmuş askerlerin sosyal güvencesinin sağlanması ile ilgilidir. Ali Meclis Başkanı özerk devletin başkanı olarak sadece sözkonusu vatandaşların değil, tüm sosyal gruplara ait vatandaşların kanunlarla belirlenmiş sosyal güvenlik meselelerinin gerçekleştirilmesi ile ilgileniyor. Sözkonu yetkinin şu şekilde ifadesi Ali Meclis Başkanı'nın gerçek yetkisini gölgeliyor. Üçüncü uygunsuzluk Ali Meclis Başkanı'nın üzerinde durduğumuz yetkisinin “yardım etme” şeklinde ifadesidir. Ali Meclis Başkanı'nın yüksek statüsü onun sözkonusu uygulamaların gerçekleşmesinde “yardımcı” değil, “teminatçı” olmasına esas veriyor.

Gösterilen her üç durum Ali Meclis Başkanı'nın yüksek statüsüne ve A.C. Anayasası'nın 109. maddesinin I kısmının 26. fıkrasına uygun değil. Çünkü Ali Meclis Başkanı'nın sözkonusu yetkisi A.C. Cumhurbaşkanı'nın A.C. Anayasası'nın 109. maddesinin I kısmının 26. fıkrasında yazılan yetkisinin özerk devlette gerçekleştirilmesinin ek teminatıdır. İlgili normda ise A.C. Cumhurbaşkanı'nın yetkisi vatandaşların askerliğe toplanması ve hizmetini tamamlamış olan askerlerin terhis olunmaları hakkında kararlar alması şeklinde tesbit olunuyor.

Vatandaşların askere alınması ile ilgili konular “Askeri görev ve askeri hizmet hakkında” A.C. Kanunu ile düzenleniyor. Kanunun 12. maddesine esasen vatandaşlar zorunlu askerliğe A.C. Cumhurbaşkanı'nın yönetmeliği esasında üç ayda bir olmakla senede dört defa bir ay boyunca toplanıyor ve terhis edilirler. Bu sırada devlet kurumları, yerel yönetimler, kuruluşlar ve görevliler asker adaylarının zamanında askerlik şubelerine gelmelerine yardım etmelidir. Ayrıca, yurt dışında yaşayan A.C. vatandaşları zorunlu askerliğe söz konusu kanun ve A.C. Konsolosluk Hizmetleri Yönergesi ile belirlendiği şekli ile toplanıyorlar. A.C. vatandaşlığını koruyarak yabancı ülke vatandaşlığına geçen kişiler de zorunlu askerliğe toplanıyorlar.

Bununla bağlı N.Ö.C.'nde il askerliğe toplama komisyonlarını yönetmek ve onların faaliyetini kontrol etmek amacı ile A.C. Bakanlar Kurulu'nun kararına esasen terkihi N.Ö.C. Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan özerk cumhuriyetin

Merkezi askerliğe toplama komisyonu kurulur. Komisyon N.Ö.C. Seferberlik ve askerliğe toplama devlet hizmeti başkanı, onun yardımcısı ve diğer üyelerden oluşturuluyor.

XII. Olağanüstü Durum Ve Sıkıyönetim Uygulamasına Yardım Etme, Olağanüstü Durum Ve Sıkıyönetim İlan Olunmasına Dair Önerge Verme

Ali Meclis Başkanı'nın A.C. Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilmiş olağanüstü durum ve sıkıyönetim rejiminin uygulanmasına yardım etme ve N.Ö.C.'nde olağanüstü durum ve sıkıyönetim ilan edilmesi durumlarında yalnızca önerge verme yetkisi bulunmaktadır ki, bu da Ali Meclis Başkanı'nın söz konusu olağanüstü durum ve sıkıyönetim ile ilgili görevinin kapsamının oldukça dar olduğunu göstermektedir. Bu durum, Ali Meclis Başkanı'nın özerk cumhuriyet nezdindeki statüsü dikkate alındığında karar mekanizmasında aktif rol alabilme noktasında oldukça pasif bir haldir. Çünkü Ali Meclis Başkanı'nın statüsü, onun özerk cumhuriyette olağanüstü durum ve sıkıyönetim rejiminin uygulanmasında "yardım etme ve önerge verme şeklinde" değil, "sağlama" şeklinde olmalıdır. Buna sebep özerk devletin en üst düzey yetkilisi olarak, sözkonusu durumlarda yetkili kurumların ve askeri komutanlığın faaliyetine yardımcı değil, yetkileri dahilinde kontrol ve başkanlık eden rolünde görevini yerine getirmesidir.

Sözkonusu yetkinin N.Ö.C. Anayasası'nda "A.C. Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilmiş olağanüstü durum ve sıkıyönetim rejimi" gibi ifade olunma şekli de A.C. Anayasası'na uygun hale getirilmeli. Şöyle ki, A.C. Anayasası'nın 109. maddesine esasen A.C. Cumhurbaşkanı "olağanüstü durum ve sıkıyönetim rejimi" değil, sadece "olağanüstü durum ve sıkıyönetim" ilan eder. Olağanüstü durum ve sıkıyönetim kendi içerik itibarı ile özel hukuki rejim olduğundan dolayı "rejimin rejimi" ilan edilmez. Diğer taraftan, "rejimin" değil, "rejimden yarattığı önlemlerin" gerçekleştirilmesi mümkündür. Gösterilenlerin yanısıra, N.Ö.C. Anayasası'nda "A.C. Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilmiş" ifadesini kullanmaya da ihtiyaç yoktur. Olağanüstü durumun ve sıkıyönetimin hangi organ tarafından ilan edildiği kanunla belirlenmiştir. Bu anlamda N.Ö.C. Anayasası özerk devletin mevzuatının esası olarak ihtiyaç duyulmayan ifadelerden maksimum seviyede serbest kılınmalı.

A.C.'nde ve onun terkiğine giren N.Ö.C.'nde olağanüstü durum ve sıkıyönetimle ilgili meseleler A.C. Anayasası, "Olağanüstü durum hakkında" ve "Sıkıyönetim

hakkında” A.C. kanunları ile düzenlenir. A.C. Anayasası’nın 112. maddesine esasen doğal afetler, salgın hastalıklar, büyük çevre ve diğer kazalar ile A.C.’nin toprak bütünlüğünün bozulmasına, kıyam ve ya darbeye yönelik eylemlerin olması, şiddet içerikli toplumsal kargaşaların çıkması, vatandaşların hayatı ve güvenliği, yahut devlet tesisatlarının normal faaliyetine tehdit oluşturan diğer münakaşaların olması hallerinde belirli yerlerde olağan üstü hal uygulanır. A.C. Anayasası’nın 111. maddesine esasen ise A.C. topraklarının bir kısmı işgal olunursa, yabancı devlet veya devletler A.C.’ne karşı savaş açarsa, A.C.’ne karşı gerçek silahlı saldırı tehlikesi yaranırsa, A.C.’nin toprakları kuşatılırsa ve ya kuşatılmasına gerçek tehlike olursa A.C.’nin tüm arazisinde veya belli yerlerinde sıkıyönetim ilan edilir. “Sıkı yönetim hakkında” A.C. Kanunu sıkıyönetim ilan edilmesinin nedenlerine gösterilenlerin yanısıra A.C.’nin savaş ilan etmesini de ilave ediyor.

Olağanüstü durum ve sıkıyönetim içerik itibarile yaranmış sıradışı durumdan çıkmak maksadı ile zaruri olan kısıtlamaların uygulanmasına imkan veren özel hukuki rejimlerdir. Bu rejimlerde anayasal hak ve özgürlükler kanunların öngördüğü şekilde ve hadde kısıtlana bilir. Önce adları geçen kanunların 8. ve 11. maddelerine esasen olağanüstü durum ve ya sıkıyönetim döneminde durumun zorluğu dikkate alınarak hareket serbestliği sınırlana, günün belli saatlerinde özel belgeler olmadan belirlenmiş yerlerde olmak yasaklana, olağanüstü durum ve ya sıkıyönetim uygulanan bölgeye ve askeri operasyonlar bölgesine gidiş-gelişin özel kuralları uygulana, ahalinin askeri operasyon bölgesinden tahliyesi, sansür uygulana, basın kuruluşlarının faaliyeti durdurula, çalışma ve sivil haklar kısıtlana, kurum ve kuruluşların rezervleri seferberliğe alına ve çalışmaları ihtiyaç duyulan ürünlerin yapımına yöneldile, gıda ve sanayi ürünleri belli miktarda üretile, ahalinin sivil savunma hazırlığı ile ilgili zorunlu önlemler gerçekleştirile, eğitim kuruluşlarının faaliyeti durdurula, devlet kurumlarına ve sivil toplum örgütlerine ait binalar ve ulaşım araçları muayene edile, güvenlik açısından zararlı olduğu düşünülen eşyalar geçici alına, toplu törenler yasaklana, sivil toplum örgütlerinin faaliyeti durdurula, olağanüstü durum ve sıkıyönetim durumunda devlet sırrı taşıyıcısı olan belgelerle çalışmaya çıkarılan izinler kısıtlana bilir.

Lakin adları geçen kanunlar olağanüstü durum ve sıkıyönetim döneminde sadece yürütme organlarını yetkili kılıyor. N.Ö.C. Anayasası’nın Ali Meclis Başkanı’na vermiş olduğu yetkilerin gerçekleştirilmesini temin edebilmek amacı ile A.C.’nin söz konusu kanunları N.Ö.C. Anayasası’na uygun hale getirilmeli, sözkonusu

meselelerle ilgili Ali Meclis Başkanı'nın anayasal yetkileri A.C. kanunlarında yerini bulmalıdır.

XIII. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Devletçiliğinin İdamesini (Devletin Devamlılığını, Sürekliliğini) Sağlama

N.Ö.C. Anayasası'nın 5. maddesinin IV kısmı Ali Meclis Başkanı'nın yetkisi olmadan bile, onun hukuki statüsünü belirleyen unsurlardan birini ortaya koyar. Bu hükme esasen Ali Meclis Başkanı N.Ö.C.'nin devletçiliğinin idamesini sağlıyor. Devletin idamesi genelde uluslararası hukukun araştırma nesnesi olup, uluslararası hukukun konuları olan devletler arasında yaranan ilişkileri düzenleyen kavram olarak ortaya çıkar. Uluslararası hukukta devletin varisliği belli hukuk ve vazifelerin bir devletten diğerine geçmesidir. Bu meseleler belli arazi üzerinde devlet egemenliğinin değiştiği zaman ortaya çıkar. N.Ö.C. sadece A.C.'nin uluslararası ilişkilerinde temsil olduğundan dolayı uluslararası yükümlülük ve hakları da A.C.'nin yükümlülük ve haklarıdır. Lakin bunun yanısıra 1921 tarihli Moskova ve Kars antlaşmalarının uygun şekilde 3. ve 5. maddeleri Türkiye hükümeti ile Rusya, Ermenistan ve Azerbaycan (sovyet) hükümetlerinin sözkonusu antlaşmaların eklerinde çizilen sınırlar içinde Nahçıvan bölgesinin Azerbaycan'ın himayesinde özerk bölge kurmasına ve Azerbaycan'ın, üzerinde egemen olduğu bu bölgeyi hiç bir zaman üçüncü devlete ödün vermeyeceğine anlaşmalarını tesbit eder. Bunun yanısıra, Nahçıvan – 1921 tarihinden Nahçıvan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, 1923 tarihinden Nahçıvan Diyarı, 1924 tarihinden Nahçıvan Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, 1990 tarihinden ise şimdiki ismi ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti isimlendirilmiştir. Görüldüğü gibi özerk devlet farklı zamanlarda farklı adlarla isimlendirilmiş. Bilhassa idame konsepti özerk devletin farklı zamanlarda farklı şekillerde isimlendirilmesine rağmen onun şimdiye kadar ve bundan sonra varis olarak yaşamını sürdürmesine, bunun yanısıra 1921 tarihli Moskova ve Kars antlaşmaları'nın Nahçıvan'a ait hükümlerinin halen geçerli olmasına imkan sağlamaktadır. Devletin varisliği onun uzun ömürlülüğünün ve devamlılığının, bu ise kendince onun ne kadar sağlam temeller üzerinde kurulduğunun, yönetildiğinin ve kudretinin göstergesidir. Bu açıdan Ali Meclis Başkanı'nın özerk devletin idamesini temin etme görevi son derece önemli meseledir ve bu nedenle onun yerine getirilmesi şart, kural ve şeklinin de özel mevzuatla düzenlenmesi önemlidir.

XIV. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Tarafından Yetkilerine Ait Edilmiş Diğer Meselelerin Yürütme Şeklinde Halli

Üzerinde durulan yetki Ali Meclis Başkanı'nın N.Ö.C. Anayasası'nda adı geçen yetkilerinin yanısıra, A.C. Cumhurbaşkanı tarafından çözümü kendisine havale edilen bazı meseleleri de halledebileceğini öngörüyor. Ama sözkonusu yetkinin ifade şekli, Ali Meclis Başkanı'nın doğrudan doğruya N.Ö.C. Anayasası'ndan aldığı yetkileri gölgeleyecek niteliktedir. Şöyle ki, N.Ö.C. Anayasasına bakıldığında, Ali Meclis Başkanı'nın tüm yetkilerinin A.C. Cumhurbaşkanı tarafından verilmiş yetkiler olduğu, anayasada ismi geçen yetkilerin yanısıra, ismi geçmeyen yetkilerinin de A.C. Cumhurbaşkanı tarafından verildiği kanaatine varılabilir. Oysa Ali Meclis Başkanı'nın doğrudan N.Ö.C. Anayasası ile belirlenen yetkileri vardır ve bu yetkilerin yerine getirilmesi için mevzuata göre, diğer bir organın yetki, yahut izin vermesi gerekmemektedir.

Bu yetkinin özelliği ise onun yürütme şeklinde gerçekleştirilmesidir. Yani, A.C. Cumhurbaşkanı tarafından verilebilen yetkiler, yürütmeye yönelik yetkililerdir ve bu yetkiler hiç bir şekilde yasama ve yargı organlarına ait yetkiler olamaz. Çünkü, A.C. Anayasası'nın 7. maddesinin III kısmı A.C.'nde yürütme hakimiyetinin A.C. Cumhurbaşkanı'na ait olduğunu ve 109. maddesinin 32. fıkrası A.C. Cumhurbaşkanı'nın anayasa ile yasama ve yargı organlarının yetkilerine ait edilmeyen diğer meseleleri yürütme şeklinde hallettiğini öngörüyor.

Üzerinde durulan yetki konusunda en son örnek olarak "N.Ö.C.'nde meslek yüksek okulları kurmak yetkisinin verilmesi hakkında" A.C. Cumhurbaşkanı'nın 07.02.2012 tarihli kararı gösterilebilir. Kararın amacı N.Ö.C.'nde mesleki eğitimli kadrolara olan ihtiyacın daha iyi karşılanması olmuştur.

XV. Kararname Ve Kararlar Çıkarma

Hakimiyet yetkili subjekt olarak Ali Meclis Başkanı yetkileri dahilinde hukuki-düzenleyici mevzuat yaratıyor. N.Ö.C. Anayasası'nın 5. maddesinin V kısmı, Ali Meclis Başkanı'nın N.Ö.C. Anayasası ile onun yetkisi dahilindeki konularda kararnameler, diğer konularda da kararlar çıkarabileceğini öngörüyor. Ancak, N.Ö.C. Anayasası'ndaki söz konusu düzenleme, aslında bu anayasanın diğer maddeleri ile tam uyuşmamaktadır. Şöyle ki N.Ö.C. Anayasası'nın 5. maddesinin II kısmı ile belirlenmiş yetkilerin bir çoğunu Ali Meclis Başkanı kararnameler kabul etmeden gerçekleştiriyor. Bu yetkilere N.Ö.C. Anayasası'nın 5. maddesinin

II kısmının 4-17. fıkralarında tesbit olunan durumlar örnek olarak gösterilebilir. Bu meselelerin bir kısmı (örneğin, N.Ö.C.'nin devlet ve sosyo-politik hayatının önemli meseleleri hakkında Ali Meclis'i bilgilendirme) hiç bir kararname ve ya karar çıkarmadan, diğer kısmı ise (örneğin, bakanlık kurmak) karar kabul etmekle gerçekleştirilir. Diğer taraftan, anayasal organ olarak Ali Meclis Başkanı'nın tüm yetkilerinin N.Ö.C. Anayasasında tesbit edilebileceği ve edildiği halde "diğer konularla ilgili kararlar kabul etmek" hakkında anayasa hükmü herhangi argumana dayanmıyor. N.Ö.C. Anayasası'nın, Ali Meclis Başkanı'nın kararname ve kararlarının çıkartılma kriterlerinin A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararname ve kararlarının çıkartılmasındaki kriterler ile aynı olması çok daha doğru olurdu. Şöyle ki, A.C. Anayasası'nın 113. maddesine esasen yetkileri dahilinde A.C. Cumhurbaşkanı genel kurallar belirlerken kararnameler, diğer durumlarda ise kararlar kabul eder.

Prensip olarak önerilen yaklaşımı esas alan N.Ö.C. Anayasası'nın 48. maddesi de Ali Meclis Başkanı'nın sadece kararnamelerini N.Ö.C.'nin mevzuat sistemine dahil etmiştir. Bunun yanısıra, N.Ö.C. Anayasası'nın 48. maddesinin II kısmına esasen N.Ö.C.'nin mevzuat sistemi A.C.'nin mevzuat sistemine uygundur. Buna göre N.Ö.C. Anayasası'nın 49. maddesinin III kısmına esasen Ali Meclis Başkanı'nın kararnameleri A.C. Anayasası ve kanunlarına, N.Ö.C. Anayasası ve kanunlarına, A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararname ve kararlarına, A.C. Bakanlar Kurulu'nun kararname ve kararlarına uygun olmalıdır. Yayımlanmalarına müteakiben bu kararname ve kararlar N.Ö.C.'nde vatandaşlar, yürütme kurumları ve tüzel kişiler için bağlayıcıdır. Aslında N.Ö.C. Anayasası'nın 49. maddesi, A.C. Cumhurbaşkanı'nın kararları ile A.C. Bakanlar Kurulu kararlarına ve A.C.'nin mevzuat sistemine dahil olmadığından, Ali Meclis Başkanı'nın kararnamelerinin adları geçen mevzuat örneklerine uygun olması şartı koşulamaz. Bunun yanısıra, hukuki güç açısından A.C. Bakanlar Kurulu'nun kararnameleri Ali Meclis Başkanı'nın kararnamelerinden daha üstün değil ve bu nedenle Ali Meclis Başkanı'nın kararnamelerinin A.C. Bakanlar Kurulu'nun kararnamelerine de uygun olması yasal şart olamaz. Dahası, Ali Meclis Başkanı'nın kararnamelerinin zorunlu olduğu subjektlerin çerçevesi kısıtlı belirlenmiştir. Şöyle ki, vatandaşlar buraya dahil edilseler de ülkede yaşayan yabancılar ve vatansızlar devre dışı kalmışlar. Yahutta, sözkonusu kararnamelere uymak yerel yürütme organları ve bakanlıklara zorunlu olsa da N.Ö.C. Bakanlar Kurulu'na yönelik böyle bir talep belirlenmemiştir.

XVI. Sonuç

Yukarıda üzerinde durduğumuz konularla ilgili olarak mevzuatta aşağıda saydığımız değişikliklerin yapılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

1. Nahçıvan'la herhangi bir şekilde ilgili olan yabancıların Azerbaycan Vatandaşlığı'na geçmelerinde N.Ö.C. Ali Meclis Başkanı'na da teklif etme, olumlu ya da olumsuz görüş belirtme gibi bir takım yetkiler tanınmalı;
2. Ali Meclis Başkanı'na suçlara af çıkarılması konusunda gerekli yetkiler verilmelidir.
3. Ali Meclis Başkanı'nın yetkilerine N.Ö.C. fahri adlarının verilmesi yetkisi de eklenmeli;
4. Ali Meclis Başkanı'nın askeri doktrini gerçekleştirme ile ilgili yetkileri mevzuatta daha somut ifade olunmalı ve Silahlı Kuvvetler'in yanısıra, diğer askeri birlik komutanları hakkında da önerge vermek yetkisi tanınmalı;
5. Ali Meclis Başkanı'nın hususi üst derece rütbelerle beraber Silahlı Kuvvetler ve diğer askeri birlik komutanlarına askeri üst derece rütbelerin verilmesine dair önerge verme yetkisi tanınmalı;
6. Ali Meclis Başkanı'nın genel ve kısmi seferberliği gerçekleştirmeği temin etme yetkisi mevzuatta yerini bulmalı ve seferberlik hazırlığına da şamil edilmeli;
7. Ali Meclis Başkanı'nın vatandaşların zorunlu askerliğe toplanılması ve terhis olunmuş askerlerin sosyal güvencelerinin temin olunmasına yardım etme yetkisi onun yüksek statüsü ile eşleştirilmeli;
8. Ali Meclis Başkanı'nın olağan üstüdurum ve sıkıyönetim rejiminin gerçekleşmesine yardım etmesi, olağanüstü durum ve sıkıyönetim ilan olunmasına dair önerge verme yetkisi onun yüksek statüsüne eşleştirilmeli ve bu yetkinin gerçekleştirilme mekanizmi belirlenmeli;
9. Ali Meclis Başkanı'nın N.Ö.C. devletçiliğinin devam ettirilmesini temin etme yetkisinin gerçekleştirilme yolları mevzuatla düzenlenmeli;
10. Ali Meclis Başkanı'nın çıkarttığı mevzuatın özelliğine esasen farkları, bunun yanısıra, hangi kurum ve kişiler için zorunlu olduğu somut olarak belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

Mevzuat:

1. Azərbaycan Cumhuriyeti Anayasası (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=897&doctype=0>)
2. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasası (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=1755&doctype=0>)
3. Azərbaycan Cumhuriyeti vətəndaşlığı hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=3187&doctype=0>)
4. Azərbaycan Cumhuriyeti'nin uluslararası anlaşmalarının bağlanma, yürütülme ve iptal edilme kuralları hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=9460&doctype=0>)
5. Kamu hizmeti hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=4481&doctype=0>)
6. Olağanüstü durumlar hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=6193&doctype=0>)
7. Sıkıyönetim hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=8984&doctype=0>)
8. Milli güvenlik hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=5455&doctype=0>)
9. Mahkemeler ve hakimler hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=3933&doctype=0>)
10. Savcılık hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=5229&doctype=0>)

11. Seferberlik hazırlığı ve seferberlik hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=10850&doctype=0>)
12. Askeri görev ve askeri hizmet hakkında A.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - <http://president.az/articles/4286>)
13. İnsan hakları müvekkili (Ombudsman) hakkında N.Ö.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - http://www.supremecourt.nakhchivan.az/normativaktlar_naxcivanc6.html)
14. “Normatif hukuki aktler hakkında” N.Ö.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - http://www.supremecourt.nakhchivan.az/normativaktlar_naxcivanc14.html)
15. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Ali Meclisi’ne seçimler hakkında N.Ö.C. Kanunu (07.02.2013 tarihinde erişildi - http://www.supremecourt.nakhchivan.az/NMRSecki_haqqinda.pdf)
16. Azerbaycan Cumhuriyeti fahri vatandaşlığı hakkında A.C. Cumhurbaşkanı Kararnamesi (14.04.2012 tarihinde erişildi - <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=12&doctype=0>)
17. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti fahri adları hakkında Ali Meclis Başkanı’nın Kararnamesi (Şark kapısı gazetesi, 2004, Kasım)
18. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti’nde meslek yüksek okulları kurmak yetkisinin verilmesi hakkında A.C. Cumhurbaşkanı’nın Kararı (07.03.2013 tarihinde erişildi - <http://president.az/articles/4236>)
19. 24 Mart 1992 tarihinde Ankara’da imzalanan “Azerbaycan Cumhuriyeti’ne bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında işbirliği Protokolü” (07.03.2013 tarihinde erişildi - <http://nahcivan.bk.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121957>)

Azərbaycan Dilində:

20. Aslanov S.X. Azərbaycan Prokurorluğu: təşkili və fəaliyyət istiqamətləri. “Hüquq ədəbiyyatı” nəşriyyatı. Bakı 2003, 420 s.
21. Cəfərov İ.M. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının şərhı. Hüquq ədəbiyyatı nəşriyyatı, Bakı 2001, 488 s.
22. Çirkin V.Y. Xarici ölkələrin konstitusiya hüququ. (ruscadan tərcümə) – Bakı, Digesta, 2000, 724 s.
23. Dəmirov M.Ə. Azərbaycan Prokurorluğu: tarix və müasirlik. Azərbaycan dövlət nəşriyyatı, Bakı 1997, 192 s.
24. Əsgərov Z.A. Naxçıvan Muxtar Respublikasının konstitusiya statusu. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 156 s.
25. Əsgərov Z.A. Konstitusiya hüququ. (dərslük) Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2003, 456 s.
26. Hüseynov L.H. Beynəlxalq hüquq. Dərslük Bakı: “Hüquq ədəbiyyatı” nəşriyyatı, 2000. – 408 s.
27. Xropanyuk V.N. Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi (ruscadan tərcümə) Bakı 1998. “Sabah” nəşriyyatı 176 s.
28. Mehdiyev F. İnzibati idarəetmə hüququ. Qafqaz Universiteti yayınları, Bakı 2008, 430 s.
29. Məlikova M.F. Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi. Dərslük. Maarif nəşriyyatı, Bakı 1988, 383 s.
30. Rzayev Ə.H. Dövlət aparatı (mahyyəti və təkmilləşdirilmə istiqamətləri) / Keçid dövründə Azərbaycan Respublikasında dövlət və hüquq quruculuğunun aktual problemləri. Elmi məqalələr məcmuəsi. I buraxılış, Digesta nəşriyyatı, Bakı 2002, səh 40-43

Türk Dilinde:

31. Ergül O., Abdullayev C. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası. – Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1998, Cilt 47, Sayı 1-4, Sayfa 221-278
32. Gönenç L. Azerbaycan Anayasası Üzerine Notlar. – Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1998, Cilt 47, Sayı 1-4, Sayfa 185-220
33. Zengin E., Kamalov N. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde mahkeme sistemi. – Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, Cilt 48, Sayı 1-4, Sayfa 57-101

Rus Dilinde:

34. Алексеев С.С. Государство и право: учеб. Пособие. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 152 с.
35. Алиев Ш.М. Национально-государственные интересы и разделение властей. – Б. ; Азернешр, 1992, – 107 ст.
36. Алиев Ш.М. Научно-практический комментарий к Конституции Азербайджанской Республики. Изд-во «Юридическая литература», Баку 2000, 728 ст.
37. Аскеров З.А. Теоретические аспекты конституции. (На примере Нахичеванской АР) Дис. ... канд. юрид. наук. Баку 1994, 178 ст.
38. Атаманчук Г.В. Обеспечение рациональности государственного управления. М.: Мысль 1990 193 с.
39. Батчигова С.А., Глазьева С.Ю. Эффективность государственного управления (перевод с английского). М.: Статут, 1998, 842 с
40. Богданова Н.А. Категория статуса в конституционном праве // Вестник МГУ. Право. 1998, №3
41. Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г. Органы государственной власти современной России. Учебное пособие. – Москва. Изд. – торг. кор. «Дашков и К», 2003 – 367 ст.
42. Железнов Б.Л. АССР – высшая форма советской автономии. Казань, Изд-во Казанского Университета, 1984, 144 ст.

43. Каримов А.М. Компетенция высших органов власти автономной республики. Казань, Изд-во Казанского Университета, 1975
44. Керимов Д.А. Законодательная техника. Научно-методическое и учебное пособие. М.: Норма 2000, 127 с.
45. Рейни Хэл Дж. Анализ и управление в государственных организациях: Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2002. – XIV, 402 с. – (Серия «Университетский учебник»).
46. Черепанов В.А. Конституционно-правовые основы разделения государственной власти между Российской Федерацией и ее субъектами. Москва, МЗ-ПРЕСС, 2003, 437 ст.
47. Чернов С.Н. Конституционно-правовой статус Республики Карелия. Санкт-Петербург Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003, 379 ст.
48. Чиркин В.Е. Государственное управление. М.: «Юрист», 2001, 320 с
49. Юридическая процессуальная форма: теория и практика. / Под общей редакцией Недбайло П.Е., Горшенева В.М., Москва, Изд-во «Юридическая литература» 1976, 280 ст.